

Кладкова Т.А.

Комплексний контроль і засоби його проведення у процесі вивчення іноземних мов майбутніми психологами

Кладкова Тетяна Анатоліївна, аспірант
Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна

Анотація. У статті запропоновано авторське тлумачення поняття комплексного контролю під час вивчення іноземної мови студентами немовного вузу. Подано ретроспективу цього поняття в контексті релевантних наукових досліджень. Розглянуто інтегроване завдання як засіб здійснення комплексного контролю іншомовних мовленнєвих компетентностей майбутніх психологів.

Ключові слова: комплексний контроль, засоби контролю, інтегроване завдання, мовленнєва компетентність, майбутні психологи.

Проблема вивчення іноземних мов завжди була актуальною у спектрі соціальних запитів суспільства. Зрозуміло, що така увага до цього питання з боку соціуму спричинена низкою інтернаціональних процесів, таких, як євроінтеграція, створення єдиної трансферної системи освіти, мобілізація студентської молоді у сучасному світі та ін.

Варто зазначити, що оволодіння іноземною мовою є складним поліаспектним процесом, який неможливо здійснювати ефективно без належного контролю. Загалом, проблема контролю є висвітленою як у вітчизняній, так і зарубіжній методиках. Насамперед, було досліджено процес формування та перевірки рівня сформованості комунікативної компетентності в цілому (Коккота В.О., Петрашук О.П., Гром К.М., Гутарева Н.Ю., Денисова І.О., А. Hughes, С. Weir), а також її складових, а саме: мовної (Іванова Е.Ф., Курдюмова І.М., Красюк Н.І., Головач Ю.В., Сасенко Н.С., Ашкінова Л.П., Голубець В.В., Осідак В.В., Овчаренко В.П., Олейнікова О.О., Панченко В.В.) і мовленнєвої (Кошман І.М., Куніна О.О., Долгова Л.О., Тихомирова Е.В., Петренко О.П., Кміть О.В., Молокович О.О., Мітіна М.В., Парнюгін О.С., Шукліна С.І., Телешев Д.Ю., Українська О.О., Заруцька К.В., Король Т.Г.).

Проте, незважаючи на широкий діапазон теоретичних досягнень у межах нашого наукового дослідження, стан проблеми здійснення ефективного контролю, який відповідає сьогочасним вимогам модульної системи роботи у вищому навчальному закладі і який має комплексний характер з метою отримання більш повноцінних об'єктивних даних про рівень навченості студентів немовних спеціальностей, потребує ретельного аналізу і відповідних методичних рішень.

Отже, **метою статті** є аналіз поглядів на тлумачення комплексності контролю і засобів його здійснення у ході перевірки навчальних досягнень в оволодінні іноземною мовою студентами немовних спеціальностей, зокрема майбутніми психологами.

З нашої точки зору, перш за все, необхідно інтерпретувати поняття "комплексного контролю" як одного з ключових методичних феноменів нашої роботи. На основі детального опрацювання наукових джерел нами було знайдено дисертаційні роботи, релевантні нашому дослідженню: Осідак В.В. "Комплексний контроль рівня сформованості англійської граматики компетентності майбутніх філологів" (2004), Головач Ю.В. "Контроль рівня сформованості професійно-фонетичної компетенції студентів першого курсу мовного педагогічного вузу" (1997) та Курдюмова І.М. "Методика комплексного контролю в обученні англійському языку в средней школе" (1975).

Розглянемо детальніше, що саме вищезазначені автори вкладають у поняття комплексного контролю. Так, В.В. Осідак вважає [6], що комплексний конт-

роль є інтегрованим засобом управління навчально-виховним процесом, і розглядає комплексність перевірки з позицій суб'єктів навчальної діяльності. Тобто, такий контроль складається із контролю викладача і самоконтролю/взаємоконтролю студента. На думку дослідниці, комплексний контроль здійснюється за допомогою поточного, тематичного і підсумкового видів контролю, серед яких провідне місце займає поточний.

Згідно з Ю.В. Головач [1] комплексний контроль включає поопераційний поточний контроль, що співвідноситься з етапами формування навичок, і періодичний контроль, який здійснюється в усній та письмовій формі по закінченні кожного фонетичного циклу. Поопераційний поточний контроль організовується за допомогою нетестових контрольних вправ на стадіях контролю імітативних здібностей та первинного породження фонетичної моделі, яка відпрацьовується, і завдань тестового типу на стадіях контролю розуміння фонетичної моделі.

І.М. Курдюмова [4] пропонує методику комплексного контролю як таку, що має місце поруч з поширеною диференційованою перевіркою (вимірювання окремих мовленнєвих умінь і їх компонентів у тому чи іншому наборі). Автор робить акцент на цілісне уявлення про досягнення учнів в оволодінні мовою, не розділяючи об'єкти перевірки на окремі елементи. Об'єкт комплексного контролю вона виділяє узагальнено і називає його мовною здатністю учня. При цьому, на думку науковця, диференційований контроль більш властивий поточній перевірці, а комплексний – підсумковій. Одним із прийомів комплексного контролю автор визначає побуквене відновлення тексту. Такий вибір, з точки зору І.М. Курдюмової, обумовлений тим, що як об'єкт перевірки, так і обраний нею прийом, у своїй основі мають однаковий механізм – ймовірне прогнозування чи антиципацію. Цей механізм проявляється у всіх видах мовленнєвої діяльності, що дає можливість зробити висновки про загальний рівень володіння іноземною мовою.

Говорячи про контингент досліджуваних, слід зазначити, що, якщо наші дисертаційні пошуки скеровані на студентів немовних спеціальностей, то у В.В. Осідак та Ю.В. Головач наукові праці присвячені майбутнім філологам, а у І.М. Курдюмової – учням середньої школи. Цей факт ще раз доводить актуальність і недостатню висвітленість обраного нами наукового дослідження.

Таким чином, слідом за І.М. Курдюмовою [4, с.3], під "комплексним контролем" ми розуміємо перевірку, яка дає *цілісне уявлення* про досягнення студентів в оволодінні іноземною мовою, не розділяючи об'єкти перевірки на окремі елементи. З метою реалізації такого контролю, в першу чергу, слід визначити оптимальний спосіб перевірки рівня володіння мовою,

який не вимагає чіткого розподілу мовленнєвих компетентностей в аудіюванні, читанні, говорінні, письмі та медіації.

Ми погоджуємося з І.М. Курдюмовою у тому, що вимірювання окремих мовленнєвих умінь у будь-якому наборі є за своїм змістом диференційованою перевіркою, оскільки результати такого контролю дають уявлення про рівень сформованості конкретного вміння в аудіюванні, читанні, говорінні чи письмі. На сучасному етапі розвитку методики викладання іноземних мов диференційований контроль є поширеним педагогічним явищем. Це пов'язано з активним використанням тестування, в ході якого перевіряється кожне окреме вміння, що свідчить про дискретний характер тестової методики контролю в цілому.

Проте на відміну від думки І.М. Курдюмової, ми пропонуємо інший засіб перевірки рівня володіння студентами іноземною мовою. З цією метою ми звернулися до досвіду міжнародних тестів. Загалом, посилення вітчизняних науковців на структурний склад тестів міжнародного значення у процесі розробки власних навчальних методик є поширеним педагогічним явищем. Наприклад О.Г. Квасова [2] у своєму навчальному посібнику з тестування іншомовних навичок і умінь надає характеристики провідним типам тестових завдань на основі аналізу тесту з англійської мови для рівня B2 згідно з ЗЄР – First Certificate in English (FCE).

У дисертаційному дослідженні Т.Г. Король враховуються особливості частини з читання Міжнародного тесту з англійської мови фінансів (Cambridge ICFE) під час створення системи тестового контролю англійської компетентності у читанні фахової літератури майбутніми фінансистами [3].

Тенденція до використання досвіду міжнародних тестів також прослідковується у роботі О.Б. Тарнопольського і З.М. Корневої щодо навчання англійської мови та спеціальності у немовному вузі [7]. Так, для проведення передекспериментальної перевірки рівня сформованості у студентів англійської комунікативної компетентності завдання були синтезовані на основі матеріалів трьох міжнародних тестів-іспитів: PET, FCE та IELTS.

Як бачимо з вищесказаного, орієнтування на тести інтернаціонального значення, з точки зору методистів сучасників, є запорукою правильної побудови ефективної системи контролю. Тому у ході нашого наукового дослідження ми теж взяли до уваги певні аспекти інтернет-варіанту Тесту на знання англійської мови як іноземної (TOEFL iBT).

Згідно з новою версією TOEFL iBT (2005) кількість структурних компонентів тесту була зменшена на один розділ – було вилучено лексико-граматичну частину. Ми погоджуємося з розробниками тесту в тому, що на етапі контролю іншомовних мовленнєвих компетентностей перевірка рівня сформованості лексичних і граматичних навичок є недоцільною. Зрозуміло, що знання лексичних одиниць і коректне вживання граматичних структур може бути оцінене викладачем у процесі встановлення рівня сформованості мовленнєвих умінь в аудіюванні, читанні, говорінні та письмі.

Інше нововведення, варте нашої уваги, пов'язане з появою у розділах Говоріння і Письма інтегрованих завдань (an integrated task). Зупинимося детальніше на суті, змісті та формі інтегрованого завдання, оскільки це поняття ми вважаємо базовим для створення методики комплексного контролю мовленнєвих компетентностей майбутніх психологів.

За своєю суттю інтегроване завдання є засобом контролю, що перевіряє загальний рівень володіння студентами іноземною мовою за рахунок прояву репродуктивних видів мовленнєвої діяльності через продуктивні. Така специфіка інтегрованого завдання зумовлена тим, що у реальному житті людина навмисне не розділяє свою діяльність на окремі дії. Наприклад, отримавши певну інформацію з журналу, газети, книги у ході читання чи з теле-/радіопередачі під час слухання, людина, зазвичай, ділиться цією інформацією і/чи своїм ставленням до неї з оточуючими у процесі говоріння або може це відобразити на письмі у вигляді нотаток, статті, есе, доповіді і т.д.

Таким чином, суть інтегрованого завдання якнайкраще корелює з основними принципами компетентнісного підходу, який є домінуючим у сучасній методиці викладання іноземних мов. Так, компетентнісний підхід передбачає не накопичення знань, навичок і умінь, а реалізується у формуванні у студентів здатності застосовувати набуті знання, навички і вміння у конкретних ситуаціях [5, с. 12].

Цілком зрозуміло, що зміст і форма інтегрованого завдання мають відповідати його суті. Тому змістове наповнення завдання має співвідноситися у певній логічній закономірності з усіма представленими у завданні мовленнєвими компетентностями. Наприклад, тексти для читання і слухання повинні бути на одну і ту ж тему, але інформація, зазначена в одному з текстів, має суперечити або доповнювати/пояснювати інформацію, отриману з іншого тексту. При цьому вихідний продукт виконання інтегрованого завдання, незалежно від його реалізації в усному чи письмовому мовленні, повинен відображати конкретний рівень сформованості мовленнєвих умінь в аудіюванні, читанні, говорінні та письмі, і в той же час підлягати перевірці як показник рівня володіння іноземною мовою в цілому.

Говорячи про зміст інтегрованого завдання, слід зазначити, що він визначає його форму. Насамперед, наведемо приклад інтегрованого завдання, яке пропонується розробниками TOEFL iBT як зразок одного з завдань розділу Говоріння [8]. Завдання типу «read – listen – speak»:

Read a passage from a psychology textbook and listen to the lecture that follows it. Then answer the question.

Flow. *In psychology, the feeling of complete and energized focus in an activity is called flow. People who enter a state of flow lose their sense of time and have a feeling of great satisfaction. They become completely involved in an activity for its own sake rather than for what may result from the activity, such as money or prestige. Contrary to expectation, flow usually happens not during relaxing moments of leisure and entertainment, but when we are actively involved in a difficult enterprise, in a task that stretches our mental or physical abilities.*

(Male professor) *I think this will help you get a picture of what your textbook is describing. I had a friend who taught in the physics department, Professor Jones, he retired last year.... Anyway, I remember... this was a few years ago... I remember passing by a classroom early one morning just as he was leaving, and he looked terrible: his clothes were all rumpled, and he looked like he hadn't slept all night. And I asked if he was OK. I was surprised when he said that he never felt better, that he was totally happy. He had spent the entire night in the classroom working on a mathematics puzzle. He didn't stop to eat dinner; he didn't stop to sleep... or even rest. He was that involved in solving the puzzle. And it didn't even have anything to do with his teaching or research; he had just come across this puzzle accidentally, I think in a mathematics journal, and it just really interested him, so he worked furiously all night and covered the blackboards in the classroom with equations and numbers and never realized that time was passing by.*

Question: Explain flow and how the example used by the professor illustrates the concept.

Як бачимо з вищевказаного зразка, у ході виконання інтегрованого тестового завдання студент має опосередковано продемонструвати рівень сформованості не одного конкретного вміння, а мовленнєвих компетентностей в аудіюванні, читанні та говорінні. Такий охоплюючий характер перевірки якнайкраще відповідає нашим науковим пошукам універсального способу діагностування з позицій комплексного контролю. Ми дійшли висновку щодо необхідності створення інтегрованого тестового завдання, яке включає в себе чотири види мовленнєвої діяльності, при цьому продуктивні види мовленнєвої діяльності реалізуються через рецептивні.

Вважаємо за потрібне відзначити економічність використання інтегрованого тестового завдання, оскільки викладачам не доведеться підбирати чи розробляти окремі тестові завдання з аудіювання, читання, говоріння і письма. Хоча створення інтегрованої перевірки вимагає від розробника уміння бачити цілісну картину завдання і при цьому бути здатним методично правильно її відтворити. З нашої точки зору, найбільш складним у процесі створення зазначеного

засобу здійснення комплексного контролю є поєднання усіх видів мовленнєвої діяльності в одному завданні. Основна трудність полягає у правильності формулювання завдання і підбору текстів таким чином, щоб уникнути дублювання кінцевих результатів виконання в усному і писемному мовленні.

Отже, на основі вищевикладених наукових роздумів, можна дійти висновку, що тестове завдання, яке інтегрує в собі перевірку чотирьох видів мовленнєвої діяльності, є оптимально прийнятним способом контролю рівня сформованості мовленнєвих компетентностей майбутніх спеціалістів у різних суспільних сферах, зокрема психології. Так як саме у ході виконання цього завдання викладач має змогу перевірити не лише рівень сформованості усіх чотирьох мовленнєвих компетентностей, а й пересвідчитися у здатності студента діяти практично. Тому ми розглядаємо інтегроване тестове завдання як базову одиницю нашої системи комплексного контролю і продовжуємо працювати над удосконаленням засобів діагностування досягнень студентів в оволодінні іноземною мовою згідно з сьогочасними тенденціями в освітній галузі.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Головач Ю. В. Контроль уровня сформированности профессионально-фонетической компетенции студентов первого курса языкового педагогического вуза (на материале английского языка) : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Головач Юлия Валерьевна. – К., 1997. – 272 с.
Holovach Yu.V. Control urovnnya sformirovannosti profesyonalno-fonetycheskoy kompetentsii studentov pervogo kursa yazykovogo pedagogicheskogo vuza (na materiale angliyskogo yazyka) [The teachers' training university students' phonetic competence control (I year of studying)]: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Holovach Julia Valerevna. – K., 1997. – 272 s.
2. Квасова О. Г. Основы тестування іншомовних навичок і вмінь : [навчальний посібник] / Ольга Генадіївна Квасова. – К. : Ленвіт, 2009. – 119 с.
Kvasova O.G. Osnovy testuvannya inshomovnyh navychok i vmiñ [Testing bases of foreign language skills]: [navchalnyy posibnyk] / Olga Genadiyivna Kvasova. – K.: Lenvit, 2009. – 119 s.
3. Король Т.Г. Система тестового контролю англомовної компетенції у читанні фахової літератури майбутніми фінансистами: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Король Тетяна Григорівна. – К., 2012. – 224 с.
Korol T.G. Sistema testovogo kontrolyu angломovnoi kompetentsii u chytanni fahovoi literatury maybutnimi finansistamy [System of testing future financiers' English reading for specific purposes competence]: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Korol Tetiana Grygorivna. – K., 2012. – 224 s.
4. Курдюмова И.М. Методика комплексного контроля в обучении английскому языку в средней школе: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Курдюмова Ирина Михайловна. – М, 1975. – 22 с.

Kurdyumova I.M. Metodika kompleksnogo kontrolya v obuchenii angliyskomu yazyku v sredney shkole [Methodology of complex assessment in English learning in secondary school]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Kurdyumova Irina Myhaylovna. – M., 1975. – 22 s.

5. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С.Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – №2. – С. 11-17.

Nikolayeva S.Yu. Tsili navchannya inozemnyh mov v aspekti kompetentnitsnogo pidhodu [Aims of foreign languages teaching in terms of the competence approach] / S. Yu. Nikolaeva // Inozemni Movy. – 2010. – № 2. – S. 11-17.

6. Осідак В. В. Комплексний контроль рівня сформованості англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Осідак Вікторія Василівна. – К., 2004. – 175 с.

Osidak V.V. Kompleksnyy kontrol rivnya sformovanosti angломovnoi gramatychnoi kompetentsii maybutnih filologiv [Complex assessment of future philologists' English grammatical competence formation]: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Osidak Viktoriya Vasylivna. – K., 2004. – 175 s.

7. Тарнопольский О., Корнева З. Интеграция обучения языку и специальности в неязыковом вузе / Олег Тарнопольский, Зоя Корнева. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – 324 с.

Tarnopolskiy O., Korneva Z. Integratsiya obucheniya yazyku i spetsialnosti v neyazykovom vuze [Integration of language and speciality learning in non-language high school] / Oleg Tarnopolskiy, Zoya Korneva. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – 324 s.

8. http://www.ets.org/toefl/ibt/prepare/sample_questions

Kladkova T.A. Complex assessment and its means of realization during future psychologists' foreign languages learning

Abstract. The author's interpretation of complex assessment concept during foreign language learning by the students of non-language university is suggested in the article. Retrospective review of this concept in the context of relevant researches is presented. An integrated task as a means of complex assessment implementing of future psychologists' foreign speech competence is considered.

Keywords: complex assessment, the means of assessment, an integrated task, speech competence, future psychologists.

Кладковая Т.А. Комплексный контроль и средства его осуществления в процессе изучения иностранных языков будущими психологами

Аннотация. В статье предложено авторское толкование понятия комплексного контроля при изучении иностранного языка студентами неязыкового вуза. Подано ретроспективу этого понятия в контексте релевантных научных исследований. Рассмотрено интегрированное задание как средство осуществления комплексного контроля иноязычных речевых компетентностей будущих психологов.

Ключевые слова: комплексный контроль, средства контроля, интегрированное задание, речевая компетентность, будущие психологи.